

them the understanding of patriotism has changed. Today's patriotism is a respect for state symbols, Polish culture and history. Patriotism also envisages encouraging young people to be sensible about the environment, to distribute household waste, to keep forests clean, to save water and electricity, to participate in local, national and international initiatives actively.

It is concluded that patriotic education is as relevant to Poland as it is to Ukraine. Having a close territorial, linguistic, historical neighborhood, we have a lot in common, so it is necessary to study Polish experience in patriotic education and to adopt positive achievements that Polish people already have. Courage in admitting mistakes, determination, caring for the spiritual and moral state of society, the future of the country – these are just some of the aspects that have resulted from serious scientific developments. The prospects for further scientific exploration lie in implementation of positive conceptual ideas of the Polish experience in the practice of patriotic education in Ukraine

Key words: patriotism, patriotic education, comparative-pedagogical studies, Ukraine, Poland.

УДК 377:327.7ЄС

Юрій Христій

Сумський державний педагогічний
університет імені А.С.Макаренка

ORCID ID 0000-0003-1051-9378

DOI 10.24139/2312-5993/2020.02/292-301

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА У СФЕРІ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ

У статті обґрунтовано концептуальні засади міжнародного співробітництва у сфері професійно-технічної освіти в Європейському Союзі. Схарактеризовано напрями міжнародного співробітництва у сфері професійно-технічної освіти, зокрема: розвиток, координація та/або реалізація міжнародної політики у сфері ПТО; підвищення інституційного потенціалу державних органів влади/надання технічної допомоги, у тому числі й щодо розроблення стандартів ПТО та кваліфікаційних систем; розвиток та управління міжнародними мережами закладів ПТО (обмін інформацією та спільні проекти); сертифікація й забезпечення якості надання освітніх послуг у сфері ПТО за кордоном; маркетинг провайдерів ПТО та розвиток бізнесу; розвиток програм мобільності; розвиток наукових досліджень, обмін інформацією та мережування; розробка систем навчання, курикулуму й навчального обладнання.

Ключові слова: міжнародне співробітництво, професійно-технічна освіта, Європейський Союз.

Постановка проблеми. В умовах інтеграції України до європейського освітнього простору актуалізується проблема реформування всіх ланок освітньої системи на засадах міжнародного співробітництва, зокрема й професійно-технічної освіти. Необхідність дотримання означеної стратегії задекларована в низці державних документів, а саме: «Державній цільовій програмі розвитку професійно-технічної освіти на 2011–2015 роки», «Національній стратегії розвитку освіти в Україні на 2012–2021 рр.», «Стратегії державної кадрової політики на 2012–2020 рр.», що містять положення щодо міжнародного співробітництва. На необхідності міжнародного співробітництва у сфері професійно-технічної освіти

акцентується в концепціях і програмах розвитку закладів ПТО, а також науково-дослідних установ, що забезпечують науковий супровід модернізації означеної сфери. Зокрема, Концепцією розвитку Інституту професійно-технічної освіти НАПН України (2009) передбачено участь у міжнародних проектах, створення спільних із зарубіжними вченими науково-методичних розробок, обмін науковою інформацією, організацію і проведення міжнародних науково-практичних конференцій та семінарів, участь у виданні міжнародних збірників наукових праць із проблем теорії та практики професійно-технічної освіти тощо. Для ефективного розв'язання окреслених завдань доцільним бачиться аналіз вибору провідних принципів та інструментів інтеграції, факторів успіху й основних закономірностей розвитку міжнародного співробітництва у сфері професійно-технічної освіти в Європі та світі.

У цьому контексті слід зауважити, що програми Європейського Союзу в сфері професійно-технічної освіти є потужним ресурсом політичного впливу на процеси інтеграції та їх сприйняття в суспільстві. Європейська Комісія накопичила значний досвід використання фінансових, політичних та інформаційних ресурсів для створення та розвитку транснаціональних мереж, які просувають інтеграційні процеси, ініціюють і підтримують освітні проекти, забезпечують публічність їх результатів, сприяючи таким чином збільшенню ролі європейських інституцій. Отже, побудова ефективної стратегії міжнародного співробітництва у сфері професійно-технічної освіти нашої держави має здійснюватися на концептуальних засадах міжнародного співробітництва у сфері ПТО в Європейському Союзі.

Аналіз актуальних досліджень. Концептуальні засади міжнародного співробітництва в різних сферах суспільного життя стали предметом наукового інтересу таких вітчизняних дослідників, як І. Бабець (концептуальні засади стратегії економічної безпеки інтеррегіонального співробітництва України з країнами ЄС); В. Заярна (організаційно-педагогічні основи міжнародного співробітництва у сфері неформальної освіти дітей та учнівської молоді в Європейському Союзі); Р. Лук'янчук (концептуальні засади міжнародного співробітництва у сфері забезпечення кібербезпеки за участі України та НАТО); Т. Оболенська та О. Циркун (концептуальні підходи до запровадження й реалізації міжнародного співробітництва між закладами вищої освіти); Ю. Овчаренко (концептуальні засади міжнародного співробітництва України у військовій сфері в контексті європейської інтеграції); К. Пономар (концептуальні засади міжнародного співробітництва в боротьбі з незаконним обігом наркотичних та психотропних речовин) та ін. Однак, незважаючи на значну кількість праць, присвячених проблемі міжнародного співробітництва, сфері професійно-технічної освіти не було приділено належної уваги.

Мета дослідження – обґрунтування концептуальних засад міжнародного співробітництва у сфері професійно-технічної освіти в Європейському Союзі.

Методи дослідження. Для реалізації визначеної мети в дослідженні було використано низку наукових методів: теоретичних – аналіз, синтез, порівняння, узагальнення – для вивчення джерел із проблем розвитку міжнародного співробітництва у сфері професійно-технічної освіти з їх розподілом на групи; метод термінологічного аналізу, що уможливив розкриття сутності важливих соціальних та освітніх процесів і явищ (розвиток міжнародного співробітництва ЄС у сфері ПТО, формування цілісного європейського простору ПТО) на основі виявлення й уточнення значень і смислів основоположних феноменів; системно-структурний аналіз, що уможливив з'ясування концептуальних засад міжнародного співробітництва у сфері професійно-технічної освіти в Європейському Союзі.

Виклад основного матеріалу. Перш ніж перейти безпосередньо до викладу матеріалу дослідження, вважаємо за доцільне зауважити, що в сучасному європейському науково-освітньому просторі термін «професійно-технічна освіта» не використовується. Натомість офіційно вживаним терміном є «професійна освіта та підготовка» (vocational education and training – VET).

Погоджуючись із твердженням Л. Пуховської про принципове значення для українських дослідників узгодження відмінностей між ключовими термінами освіти, що уможливить розпізнавання зарубіжними вченими, політиками, керівниками й освітянами-практиками теоретичних напрацювань і кращих практик вітчизняних учених в умовах формування європейського простору освіти і науки (Пуховська, 2013), у межах даної статті будуть використані обидва терміни: «професійно-технічна освіта» (ПТО) та «професійна освіта та підготовка» (ПОП) – в залежності від контексту.

За визначенням, поданим ОЕСР, під «професійною освітою та підготовкою» маються на увазі програми підготовки до конкретного виду професійної діяльності. Такі програми включають, як правило, практичне навчання та вивчення відповідної теорії. Розрізняють первинну (initial – IVET) та безперервну (continuous – CVET) професійну освіту та підготовку. Первинна професійна освіта та підготовка включає програми, призначені для молоді (осіб, які не досягли 30 років), які знаходяться на початку своєї кар'єри до виходу на ринок праці. Під безперервною професійною освітою та підготовкою маються на увазі всі інші види ПОП, у тому числі корпоративне навчання працівників та навчання, передбачене спеціально для тих, хто втратив роботу (OECD, 2010).

Слід зауважити, що національні системи професійної освіти та підготовки країн Європейського Союзу є дуже різноманітними. Можемо навіть констатувати, що в деяких країнах важко назвати означений

феномен єдиним словом «система». Багато країн пропонують широке коло професійних програм на рівні старшої середньої школи, тоді як інші, зокрема англомовні країни, мають тенденцію до перенесення таких програм на післясередній рівень. Так, наприклад, у Німеччині 60 % молодих людей навчаються за професійними програмами старшої середньої школи. В Ірландії, навпаки, мало закладів ПОП означеного рівня, натомість існує розгалужена система післясереднього рівня, включаючи учнівські стажування (apprenticeships).

Також наголосимо, що в країнах ЄС існують різні підходи до визначення національної рамки кваліфікацій (див. табл. 1). Створені відповідно до загальноєвропейської рамки, національні рамки кваліфікацій включають як професійні, так і академічні кваліфікації, але вони мають особливе значення для систем ПТО, оскільки включають дуже різноманітний набір професійних кваліфікацій. Розробка рамки кваліфікацій здійснюється з урахуванням різних вимірів. Вибір кожного виміру залежить від національного контексту. У табл. 1 наведено деякі з окреслених характеристик.

Таблиця 1

Виміри, покладені в основу розробки національної рамки кваліфікацій у країнах ЄС (Coles, 2006; Tuck, 2007)

Вимір		Характеристика рамки кваліфікацій
Вузкий vs широкий	Вузкий	Більш прескриптивний характер щодо дизайну кваліфікацій та забезпечення якості, як правило, має сильну регуляторну функцію, застосовуються загальні правила для всіх кваліфікацій. Приклад: Велика Британія
	Широкий	Надає мапу кваліфікацій з «комунікативною» метою. Характер є менш прескриптивним і передбачає існування відмінностей у підходах. Приклад: Шотландія
Інклюзивний vs частковий	Інклюзивний	Охоплює всі кваліфікації, що забезпечує їх узгодженість
	Частковий	Часткове охоплення, наприклад за рівнем, професійним сектором. Може бути простішим в імплементації, допускати пілотування та поетапний розвиток
Централізований vs стейкголддерський	Централізований (рамка кваліфікацій розробляється центральною агенцією)	Може використовуватися як інструмент для більш широких реформ і може бути пов'язана з іншими ініціативами національної політики
	Стейкголддерський (рамка кваліфікацій розробляється стейкголддерами)	Забезпечується більший попит серед зацікавлених сторін і краща відповідність регіональним особливостям

Слід зауважити, що міжнародне співробітництво у сфері ПТО не має таких давніх традицій, як у сфері вищої освіти, що в сучасних умовах являє собою масове явище. У сфері ж професійно-технічної освіти ще залишається низка проблем, які необхідно розв'язати, зокрема: працевлаштування випускників закладів ПТО здійснюється в місцевій зоні зайнятості, мобільність у сфері ПТО стосується незначної частки студентів; неоднорідність систем/моделей ПТО в країнах ЄС/ЄАВТ; різний рівень значення професійно-технічної освіти для освітніх політиків та суспільства в цілому в окремих країнах; залежність міжнародного співробітництва у сфері ПТО від комерційних та дипломатичних стратегій окремих країн (наприклад, зосередження на галузях, де окремі країни мають промислову додану вартість) тощо, може призвести до різного фокусу інтересів, намірів та стратегій у різних країнах (*Building knowledge, 2015*).

Зважаючи на новизну феномену міжнародного співробітництва у сфері професійно-технічної освіти, єдиного визначення означеного терміну на даний момент не існує. В узагальненому вигляді під міжнародним співробітництвом маються на увазі спільні дії суб'єктів у будь-якій сфері їх спільних інтересів, їх взаємопов'язана діяльність із узгодження власних позицій, координації дій, вирішення проблем, що мають взаємне значення, й ухвалення взаємоприйнятних рішень (*Международное право, 2007*).

У доповіді «Набуття знань про міжнародне співробітництво у сфері професійної освіти та підготовки» (*Building knowledge on international cooperation in VET*) під міжнародним співробітництвом у сфері ПТО розуміють:

- двостороннє співробітництво, розпочате окремими країнами ЄС/ЄАВТ (та Австралією) з третіми країнами (тобто країнами, які не є членами ЄС) по всьому світу;
- багатосторонні ініціативи, висунуті міжнародними організаціями, що залучають країни до співпраці в секторі ПТО (*Building knowledge, 2015*).

Основними напрямками міжнародного співробітництва у сфері ПТО визначено:

- розвиток, координацію та/або реалізацію міжнародної політики у сфері ПТО;
- підвищення інституційного потенціалу державних органів влади/надання технічної допомоги, у тому числі й щодо розроблення стандартів ПТО та кваліфікаційних систем;
- розвиток та управління міжнародними мережами закладів ПТО (обмін інформацією та спільні проекти);
- сертифікація та забезпечення якості надання освітніх послуг у сфері ПТО за кордоном;
- маркетинг провайдерів ПТО та розвиток бізнесу;
- розвиток програм мобільності;

- розвиток наукових досліджень, обмін інформацією та мережування;

- розробка систем навчання, курикулуму й навчального обладнання.

Протягом останніх років Європейська Комісія (зокрема, Генеральний директорат з освіти та культури, Генеральний директорат із працевлаштування, соціальних питань та інклюзії, а також інші генеральні директорати) набула ґрунтового досвіду та знань у галузі ПТО (як на рівні політики, так і на рівні програм) та співробітництва в межах Європи. Її дії були доповнені ґрунтовною експертизою Європейського центру розвитку професійної підготовки (European Centre for the Development of Vocational Training – Cedefop). Основною місією Cedefop є підтримка розробки та впровадження національної політики щодо ПТО. Діяльність означеної організації головним чином ґрунтується на зборі даних, проведенні тематичних досліджень, аналізі політичних ініціатив, організації тематичних заходів на європейському рівні, розробці онлайн-інструментів обміну знаннями (наприклад, Панорама навичок ЄС) тощо.

Однак, вплив Європейського центру розвитку професійної підготовки обмежувався, переважно, країнами ЄС. Ширшим масштабом впливу на розвиток співпраці у сфері ПТО відзначився Європейський фонд освіти (European Training Foundation – ETF). ETF є децентралізованою агенцією Європейського Союзу з 25-річним досвідом розробки систем ПТО та ведення політичного діалогу в 30 країнах. Географічні межі впливу Європейського фонду освіти охоплюють країни з перехідною економікою або країни, що розвиваються, безпосередньо в сусідніх до ЄС регіонах та Центральній Азії. Мета діяльності ETF полягала в розвитку місцевої робочої сили для досягнення сталого розвитку, конкурентоспроможності й соціальної згуртованості в країні. Європейський фонд освіти має досвід технічної допомоги, збору даних та аналізу політичних ініціатив.

Окрім зазначених напрямів діяльності, обидві організації, а також Генеральний директорат з освіти та культури, брали участь у робочих групах та інших форумах, присвячених ПТО на міжнародному рівні, зокрема Міжвідомчій робочій групі з показників технічної та професійної освіти та підготовки (ТПОП) (Inter-Agency Working Group on TVET Indicators) та Міжвідомчій робочій групі з питань екологізації ТПОП і розвитку навичок (Inter-Agency Working Group on Greening TVET and Skills Development), які об'єднують декілька міжнародних організацій, як-от: ОЕСР, ЮНЕСКО, МОП, Світовий банк, Форум «Азія-Європа» тощо.

Низка ініціатив, які підтримує Європейська Комісія, спрямована на розвиток співпраці в ПТО. У даному контексті йдеться, насамперед, про Європейський альянс учнівських стажувань (European Alliance for Apprenticeships – EAfA), діяльність якого спрямована на просування програм учнівських стажувань у межах Європи; альянси з галузевих навичок для

сприяння європейському співробітництву в конкретному секторі економіки, Панорама навичок ЄС, онлайн-платформа, що представляє кількісну та якісну інформацію про коротко- та середньострокові потреби в навичках, пропозиції навичок та невідповідності навичок. Однак, зазначені ініціативи не поширюються на треті країни.

Протягом останніх років Генеральний директорат з освіти та культури також посилив політичний діалог із такими ключовими партнерами, як Китай, Індія, Австралія, Канада та США. У певних аспектах цей діалог стосувався елементів, пов'язаних із ПТО. На розвиткові міжнародного співробітництва у сфері ПТО наголошувалося в угодах про співпрацю між ЄС та США і ЄС та Канадою у 2006-2013 роках, які відносили до пріоритетних цілей підвищення привабливості й конкурентоспроможності закладів ПТО в Європі та США/Канаді.

Окрім Генерального директорату з освіти та культури й «спеціалізованих ПТО» агентств, співпраця у сфері професійної освіти та підготовки є провідним напрямом розвитку співробітництва Європейської Комісії з країнами з низьким рівнем доходу, яка знаходиться в компетенції EuropeAid. Згідно з доповіддю щодо ТПОП та розвитку навичок у розвиткові співпраці з ЄС (*TVET and Skills Development, 2012*), підготовленому для Генерального директорату з міжнародного співробітництва та розвитку, втручання Європейської Комісії охоплювало такі сфери:

- політика та управління;
- правові рамки;
- механізми та інструменти управління;
- фінансування ТПОП;
- відповідність потребам ринків праці;
- платформи діалогу та взаємодії між урядами, роботодавцями, організаціями працівників, громадянським суспільством та громадами.

На національному рівні основними агентами міжнародного співробітництва у сфері професійно-технічної освіти виступають:

- організації, що формують стратегії міжнародного співробітництва у сфері ПТО на національному рівні;
- організації, що надають технічну допомогу й підтримку в розвиткові потенціалу третім країнам;
- провайдери ПТО;
- компанії, що беруть участь у наданні послуг у сфері ПТО;
- фасилітатори міжнародного співробітництва у сфері ПТО.

До основних видів міжнародного співробітництва, що реалізується в країнах ЄС, належать:

- *співробітництво на рівні політики* включає технічну допомогу та розбудову потенціалу для компетентних державних органів третіх країн. Як правило, такі заходи Європейського Союзу спрямовані на підтримку третіх

країн у розробленні системи чи моделі навчання, які існують у країні ЄС. Така діяльність призводить до структурних або системних змін у системах ПТО. У межах означеної категорії відбуваються такі заходи: політичний діалог на стратегічному рівні, наприклад, між міністерствами або установами, що встановлюють стандарти ПТО; технічна допомога та розбудова потенціалу, що веде до передачі моделей/стандартів або процесів ПТО ЄС і передбачає: розвиток кваліфікацій ПТО; розробку курикулуму; розробку процедур оцінювання набутих компетентностей (іспитів) та їх підтвердження; розробка методик викладання; сертифікацію означених іспитів; визнання кваліфікацій;

- *співпраця з та між організаціями ПТО (зкладами освіти й компаніями)*. Ця категорія об'єднує ініціативи співробітництва на операційному рівні з та між організаціями ПТО (зкладами освіти і компаніями) в країні та за кордоном, що включають: організацію навчання за кордоном; створення навчальних центрів ПТО за кордоном; нарощування потенціалу провайдерів ПТО. На відміну від попереднього виду співробітництва, до співпраці в межах цієї категорії залучаються безпосередньо провайдери ПТО, а не політики;

- *індивідуальна співпраця* – об'єднує всі ініціативи, що інтегрують міжнародні елементи в ПТО країни, і які можуть принести користь як студентам-резидентам, так і закордонним студентам, наприклад: програми студентської мобільності; фінансові схеми підтримки студентської мобільності; мобільність викладачів; адаптація програм ПТО до глобалізації/інтернаціоналізації у світі праці (наприклад, інтеграція іноземних мов та ІТ/е навчальних курсів);

- *обмін інформацією та підвищення обізнаності*. Ця категорія передбачає такі заходи співпраці, як: обмін інформацією; дослідження ринку для виявлення потреб; маркетингові заходи, наприклад мережування та демонстрація певної моделі ПТО через форуми, конгреси тощо; дослідницька діяльність, яка може бути включена в процес формування політики (Building knowledge, 2015).

Висновки та перспективи подальших наукових розвідок. Отже, можемо констатувати, що поряд із міжнародним співробітництвом у сфері вищої освіти, все більш потужними стають означені процеси у сфері професійно-технічної освіти, що зумовлено низкою політичних, економічних, соціально-демографічних, технологічних та інших чинників, а саме: подальшою уніфікацією й посиленням рівня конвергенції систем професійної освіти та підготовки; підвищенням рівня попиту на кваліфіковану робочу силу з високим рівнем технологічної та цифрової грамотності; зростанням попиту й соціального замовлення на безперервну професійну освіту; уніфікацією освітніх стандартів підготовки кваліфікованих фахівців та забезпеченням гнучких траєкторій здобуття професійних кваліфікацій і визнання результатів

навчання; забезпеченням якості професійної освіти та підготовки, оновленням її змісту відповідно до технологічного прогресу; посиленням використання ІКТ у навчальному процесі для забезпечення його доступності, інтерактивності й індивідуалізації тощо.

У країнах Європейського Союзу існують різні моделі надання освітніх послуг у сфері професійно-технічної освіти, що відбивається на провідних напрямках міжнародного співробітництва країни на національному рівні. В узагальненому вигляді такі напрями охоплюють: розвиток, координацію та/або реалізацію міжнародної політики у сфері ПТО; підвищення інституційного потенціалу державних органів влади/надання технічної допомоги, у тому числі й щодо розроблення стандартів ПТО та кваліфікаційних систем; розвиток та управління міжнародними мережами закладів ПТО (обмін інформацією та спільні проекти); сертифікацію й забезпечення якості надання освітніх послуг у сфері ПТО за кордоном; маркетинг провайдерів ПТО та розвиток бізнесу; розвиток програм мобільності; розвиток наукових досліджень, обмін інформацією та мережування; розробку систем навчання, курикулуму й навчального обладнання.

Перспективи подальших наукових розвідок вбачаємо в характеристиці змістово-процесуальних засад міжнародного співробітництва у сфері професійно-технічної освіти в Європейському Союзі.

ЛІТЕРАТУРА

- Международное право* (2007). М.: Норма (*International law* (2007). М.: Norma).
- Пуховська Л. П. (2013). Співробітництво в сфері професійно-технічної освіти в Європі: політика, інструменти інтеграції, перспективні шляхи. *Науковий вісник Інституту професійно-технічної освіти НАПН України. Сер.: Професійна педагогіка*, 6, 19-25 (Pukhovska, L. P. (2013). Cooperation in the sphere of vocational education in Europe: policy, integration instruments, long-range plans. *Scientific Bulletin of the Institute of Vocational Education of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine. Ser.: Professional Pedagogy*, 6, 19-25).
- Building knowledge on international cooperation in VET: final report* (2015). Luxembourg: Publications Office of the European Union.
- Coles, M. (2006). *A review of international and national developments in the use of qualifications frameworks*. European Training Foundation. retrieved from: [www.etf.europa.eu/pubmgmt.nsf/\(getAttachment\)/4B4A9080175821D1C12571540054B4AF/\\$File/SCAO6NYL38](http://www.etf.europa.eu/pubmgmt.nsf/(getAttachment)/4B4A9080175821D1C12571540054B4AF/$File/SCAO6NYL38)
- OECD (2010). *Learning for Jobs Synthesis Report of the OECD Reviews of Vocational Education and Training*. OECD, Paris.
- Tuck, R. (2007). *An introductory guide to national qualifications frameworks: conceptual and practical issues for policy makers*. International Labour Office, Geneva.
- TVET and Skills Development in EU Development Cooperation: final report* (2012). European Commission.

РЕЗЮМЕ

Христий Юрій. Концептуальные основы международного сотрудничества в сфере профессионально-технического образования в Европейском Союзе.

В статье обоснованы концептуальные основы международного сотрудничества в сфере профессионально-технического образования в Европейском

Союзе. Охарактеризованы направления международного сотрудничества в сфере профессионально-технического образования, в частности: развитие, координация и/или реализация международной политики в сфере ПТО; повышение институционального потенциала государственных органов власти/оказание технической помощи, в том числе и по разработке стандартов ПТО и квалификационных систем; развитие и управление международными сетями заведений ПТО (обмен информацией и совместные проекты); сертификация и обеспечение качества предоставления образовательных услуг в сфере ПТО за рубежом; маркетинг провайдеров ПТО и развитие бизнеса; развитие программ мобильности; развитие научных исследований, обмен информацией и создание сетей; разработка систем обучения, курикулума и учебного оборудования.

Ключевые слова: международное сотрудничество, профессионально-техническое образование, Европейский Союз.

SUMMARY

Khrystii Yurii. Conceptual foundations of international cooperation in the field of vocational education in the European Union.

The article substantiates conceptual foundations of international cooperation in the field of vocational education in the European Union. In order to achieve the aim of the article the following scientific methods have been used: theoretical – analysis, synthesis, comparison, generalization; method of terminological analysis, systems-structural analysis.

It is concluded that along with international cooperation in higher education, such processes in vocational education are becoming more powerful, due to a number of political, economic, socio-demographic, technological and other factors, namely: further unification and strengthening of the convergence of vocational education and training systems; increasing demand for skilled labor with high levels of technological and digital literacy; increasing demand and social order for continuing vocational education; unification of educational standards for qualified specialists training and provision of flexible trajectories for gaining professional qualifications and recognition of learning outcomes; ensuring the quality of vocational education and training, updating its content in line with technological progress; increasing the use of ICT in the learning process to ensure its accessibility, interactivity and individualization, etc.

There are different models of VET provision in the European Union, reflecting the country's leading international cooperation activities at the national level. In general terms, they include: development, coordination and/or implementation of international VET policy; enhancing institutional capacity of public authorities/providing technical assistance, including development of VET standards and qualifications systems; development and management of international networks of VET institutions (exchange of information and joint projects); certification and quality assurance of VET services provision abroad; marketing of VET providers and business development; development of mobility programs; development of research, exchange of information and networking; development of VET systems, curriculum and training equipment.

The prospects for further studies are seen in characterizing content-procedural foundations of international cooperation in the field of vocational education in the European Union.

Key words: international cooperation, vocational education, European Union.